

Dymyp diňlenýän hakykat / nowella

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Dymyp diňlenýän hakykat / nowella DYMYP DIÑLENÝÄN HAKYKAT

Dogrusyny aytsaň öldürýärler bu döwürde. Edil orta asyr eýýäminden biri gelip gulagyma çawuş çakan ýaly. Tisgindim. Garaňky gijäniň Aýy hem depämden aýpalta ýaly sallanyp dur. Misli obany çapawullamaga gelen galtamanlaryň garşysyna ýeke özi çykyp, çapylyp öldürilen garry atamyň hut özi gapdalyma gelip: «Heý, ogul, hakykaty aýtmakdan gorkup, gaçyp gideniňden dogry sözläp öleniň has abzalyrak» bolaýmasa diýýän ýaly. Men oňa näme diýeýin.

* * *

Dogryňy aytsaň öldürenoklar, nasyňy çykaryp urýarlar. Cagalykda şeýledi. Klasymyzda hemmämiz Myratdan gorkýardyk.

Daýawdy. Mugallymlar bilen dep-deňdi. Onsaň ol käte oýun edip, «Hany, dawaý daşyma geçiň» diýip, klasyň ikinji, üçünji şeflerini güýç synanyşmaga çagyrrar. Olar hakykatdanam ondan gorkýardylar emma şonda-da aýdanyňa ýok diýmän, ýalandan daşyma geçip, urşan kişi bolýardylar, soňam ýeňlen bolýardylar. Myrat bolsa, mes, hahahaýlap gülýär.

* * *

0 wagt hakykat näme, dogry söz näme, anyk manysynam bilemok. Hakykat hakykat. Dogry söz dogry söz.

Mekdebe gatnaýan. Okan bolýan. Mugallymlardan sapaklary öwrenýäs, öý işi yazýarys. Myratdan hem gorkup hormat edýäris. Okuwdan soň öýe. Mallara ot berip, suwa ýakmaly. Gyş bolsa, içigar suwy ýylydyp bermeli. Elim goşa bedreli, ugrumam kanala tarap. Doňup ýatandyr. Cagalaryň goh-galmagaly. Yzyma garaýan. Goňsularyň çagalary. Deň-duş bary. Eh-e, şäherdäki daýzalarynyň ogly hem bar. Olar känlik, jagyl-jugul. İçinde biri ekabyrrak:

– Eý, Bekgi pökgi, Timurçik bilen uruşsakmy – diýip, alkymyma dykylýar. – Timurçik şäherde karateýe gatnaýa.

– Men uruşjak diýdimmi?

Geýnülüje Timurçik göwnüýetmez ýylgyrýär:

– Aýtdym-a, gorkýa diýip, ýörün gaýdalyň-da. Serawno uruşmaýa, sebabi taýak iyjegini bilip dur-a.

Onuň bolup durşuny gözümiň gyýtagy bilen synlap durşuma ýene klasdaşym ýadyma düşdi. Myrat, Myrat...

* * *

Myrat Myrat martyşka, on baş kilo kartoşka diýýädik ýok ýerinde. Güluşerdik. Bir günem tutdy şol sözün üstünde. Yakamdan towlap iki gezek dagy diwara süýkäp aldy. Ýensäm awap gitdi. Gözlerime dagy yaş tegelendi öýdýän. Gaty gaharym geldi. Ol bolsa entegem ýakamy sypdyrarly däl. Bir emel etdim, taýak iýmejek bolup gollaryny tutdum. Golumy silkip aýyrady. Arkasyna aýlanyp, ýene gollaryny gaňryp saklamaga çalyşdym. Emma Myrat öküz ýaly güýçli. Gyp-gyzyl bolup dyzaýar. Ahyr

güýjüm galmady, bize tomaşa edip duranlara bagyrdym:

– Geliň-ä, doganyňy depeýinler, urup ýykyň şu wagt.

Başga wagt başarmajaklaryny bildilermi, hemmesi ala-gupürdi bolup üstümüzden indiler. Myradam menem aşakda galdyk. Haýsy ýumruk salýar, haýsy depýar. Klasa girmäge jaň bolup gidipdir. Hiç kim bilenogam. Men ahyr gyra özümi atdym. Oglanlaryň aşagynda Myrat zörledip aglayardy. Ahyr oglanlar aýryldylar. Myrat aglap, içini tutup otyrды. Akgy maymyn diýýän klasdaşymyz ýuwaşjadan oňa golaýlaşdy:

– Myrat, niräň agyrýar?

Myrat oňa seredip:

– Göbegimiň ýanyňa biriniz-ä erbet depdiňiz. Ýaman agyryp dur. Akgy ýaramsaklyk edip, penjeginiň kisesinden aşyk ýaly köke çykardy:

– Me, şuny iýäýsene, häzir gowlaşar.

* * *

– Timurçik ursana şuny! Näme agzyna bakyp dursuň?

Timurçik edil alkymyma dykylp:

– Görelimi – diýýä. Men:

– Tapawudy yok- diýýän. – Ýöne gapdalyňdakylar goşulmasynlar. Gonşmyzyň ogly Söýün:

– Seni Timurçigiň özi hem bir zat edýär-how, Bekgi pök-gi – diýip, gaharymy getirjek bolýar. – Güýçli karatist ol. Basym gara guşak alýar.

– Näme guşak alsada, bire-bir çyksyn. Men şundan galsammara öýe baryp çörek iýmeýän.

Timurçik ýalandan gülen boldy. Uruşmaga meydan açdylar. Daşymyza tegelendiler. Urşup başladygam welin Söýün goşulyp gitdi. Ýogsa Timurçik goşulma-da diýdi. Ýaranjaňlyk edýän ýaly, arkamdan gelip birki ýola depdi. Gaty agyrmasa-da gaharym geldi. Elime ilen zat bilen aýlap saldym. Galaýý bedräm zaýa boldy.

Soň men belent yere çykyp, oňa barybir dogrusyny aytdym:

– Ey samsyk Söýün, sirke basan gara goýun. Meni diňle, Timurçik ertir gider. Dayzaň maşynly dosy gelip äkider. Sen

meñ goňşym-a, sen hiç ýere gideňňoga. Malyatagyňyzdan ders çykaryşmaly bolanda Timurçik kömek edenoga. Iki bolup ders çykaramzokmy. Körek ogurlamagada bile gidýäs-ä. Samsyk sen Söýun!

* * *

Aklyma sygydyryp bilmeýän bir hakykatym bar. Ony entek hiç kime aydamogam. Şol wagt aýtmadym, indem aytsam däl. Kakam türmede, ejem pahyram yarawsyz. Öýüň bar ýuki egnimde diýen ýaly. Öýüň gutarmaýan işinden sypsam gapdalymyzdan geçýän kanala balyk tutmaga eňýän. Iki çeňňegim bar. Bir lakga için biri maýda balyklara. Kanalyň aňry tarapy pagta atyz. Hally däli bilen Ogultäç gelnejäniň potrat ýeri. Ýaz gelse, şol ýerde ýatyp turýarlar. Depesinden gum sowrup işleýärler pahyrlar. Özlerem bizden beter garyp. Hally akgam wino içýär. Ogultäç gelnejem halamasada içýär. Aý garaz pagta otap, ýekeläp ýadasalar kanala gelip salkynlap gidýärdiler. Äri suwuň içinde samsyklyk etjek bolsa, betlenip gygyrýar. Suw ýaly arassa yerde şuňňaly iş edilermi, aýryl ýerçeken. Hally däli-dä kikir-kikir gülýär. «Dursana, Okgam – diýýär, – suwda ýaman gowy gidýä. Akar suwa haram ýokmaz diýýä, gel-lä, Okgam».

Ogultäç gelnejem gaty akyllly. Etmez. Hally akgam, dogry hereket etmese, çekinip durmaz, göni patyladyp aýdar. Şonuň üçin taýak iýýän wagty az däl.

Şol günem bir zadyň üstünde ýaman tersleşdiler. Hally däli diýseň däli. Düýe ýaly baý düwledi. Ogultäç gelnejemem baý gygyrды. Sesleri ýatmady. Birdenem Hally akgam kanalyň raýşyna dazlap çykdy, elinde hem üç ýaşlaryndaky kiçjikje gyzlary. Çagajyk bir çyrlaýa bir çyrlaýa. Oňa bamyňam diýenok. Ezeneginden tutup gelýän çagasyny kanalyň suwuna zyňyp goýberdi. Bir zatlar diýip gygyrýar, sesem aýylganç. Şol wagt näme diýýäninem aňsyramok. Çagajyk suwa pöňk etdi-de, çümüp gitdi. Suwa özümi okladym. Çagajyk hiç ýerde ýok. Erbet gorkdum. Suw ýuwutdym gark bolmanyň bärei ýany boldum özümem. Bir görsem çagajyk meñ çeňňek guran ýerimden galkyjyklap

çykaýmazmy. Wah-h, neresse çaga zyňdym şol tarapa. Suwdan alyp, gyra çykdy. Dem-düýt ýok, agyz-burunjugy göm-gök gaýyr. Kinoda görenim ýadyma düşdi. Derrew başaşak edip, silkeledim. Oňa çen kanaldan urup geçen Ogultäç gelnejem ulyiline, uwlap ýetip geldi. Edil enesiniň sesini eşdip jana gelen ýaly çagajyk düwunip, suw gaýtaryp özüne geldi. Çagajyk näme bolanny bilmän aglaýardy. Enesem aglaýardy. Menem agladym. Yöne bu wakany hiç kime aýtmadym. Hally akgam şondan soň içmesini goýaýdy öýdýän. Ondan bäre näçe ýyl geçdi. Şol çagajyk uly gyz bolup ýetişdi. Dört örüm saçly, bälçik gyz. Özümden kiçi inim gowy görýärmiş ony. Ogultäç gelnejemiň gyzam inimi ýaman görenokmyş. Saçykesilen.

* * *

Gyş gijeleri.

Başlasa gutarmany bilmeýän gyş gijeleri. Ejem ikimiz gürrüňleşip gijäni ýarpylap ýatarys. Oňa çenli jorap öryän ejeme kömekleşýän. Uzyn kelep bolup ýatan ýüplükleri ýumak etmek meň işim.

– Eje, – diýýän. – Şol öňki aýdyp bereniň bar-a?!

Ejem jorap öryän myhlaryndan gözünü aýyrman:

– Haýsy aýdyp berenim balam – diýip soraýar.

Men öňem nijezar diňlän gürrüňimi ýene ejeme aýtdyrasym gelýär:

– Şol gezek oba galyamanlar çözanda garry atam näme üçin beýlekiler bilen gaçyp gidäýmändir-dä – diýip, ahmyr bilen dodaklarymy gysýan.

Ejem işinden ünsüni bölmän:

– Aý balam, garry ataň yetmiş ýaşyndaky aksakgal eken-dä şol wagt – diýýär. – Onsaň meň ýaly garryny näme edýä gelen ýagy diýip galyberipdir-dä.

Men durup bilmän ýene soraýan:

– Eje, obada garry atamdan başga ýekejede garry ýokmudyka. Onuň ýaly bolup obada başga hiç kim galmandyr.

Ejem hiç zat diýmän dymýar.

Menem näme diýjegimi bilemok.

* * *

Ýöne söň-soňlaram kän oýlandym: garry atam oba galtamanlar
çozanda ýeke özi galyp olara hakykaty aýdan bolmaly. Meger
şonuň üçinem hakyny alan bolmaly.

Sylapberdi MUHAMOW.

07.08.23 ý. Klin. Leningradskiý şosse. Maýdanowa. Hekaýalar